

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 12/1

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/1 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳақимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Тошкент давлат юридик университети.

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги

педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Елмуратов Икматулла Гайбуллаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАГИ БИРИНЧИ ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ ТАРИХИ (1931-1936 ЙИЛЛАР)	12-18
<i>Qitaybekov Azizbek Kenesbek o'g'li</i> QORAQALPOG'ISTONDA HAVO TRANSPORTINING SHAKLLANISHIDA "DOBROLET" AKSIYADORLIK JAMIYATINING O'RNI	19-23
<i>Nawrizbaeva Nurjamal Qudaybergenovna</i> QORAQALPOQLARNING GILAMCHILIGI BILAN BOG'LIQ VA'ZI MAROSIMLAR	24-29
<i>Сайдуллаев Фаррух Умедулло ўғли</i> МУҲАММАД ҲАКИМ ТЕРМИЗИЙНИНГ ЭТНОЛОГИК ВА ЭТНОГРАФИК ТАДҚИҚОТЛАРИ	30-35
<i>Berdiqulov Mirolim Tugalvoyevich</i> ТО'ДА-1 NEOLIT MAKONINING O'ZBEKISTON TOSH DAVRI ARXELOGIYASINI O'RGANISHDAGI O'RNI	36-40
<i>Olimjonova Gulida Olimjon qizi</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT VOJXONA XIZMATI ORGANLARI FAOLIYATI ..	41-47
<i>O'ng'alov Lazizbek Amiriddin o'g'li</i> NUROTA TOG' TIZMASINING TOSH DAVRI ARXELOGIYASINING O'RGANILISH TARIXI..	48-53
<i>Rahmonov Faxriddin Shoymardonovich</i> MILLIY DEHQONCHILIK MADANIYATINI ETNO-TARIXIY MANBALARDA AKS ETISHI (JANUBIY O'ZBEKISTON MISOLIDA)	54-58
<i>Tilavboyev Muhammad</i> JIZZAX VOHASIDA OT BILAN BOG'LIQ URF-ODATLAR VA MAROSIMLAR	59-63
<i>To'xtaboyev Xurmatullo Shomirza o'g'li</i> O'ZBEKISTON ILM-FANI RIVOJIDA FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETINING O'RNI (MUSTAQILLIK YILLARI MISOLIDA)	64-68
<i>Рахматиллаев Хасанбой</i> МАРКАЗИЙ ОСИЁНИНГ ҚАДИМГИ ДАВР ЭТНИК ТАРИХИНИ ЁРИТИШДАГИ АЙРИМ МУАММОЛИ МАСАЛАЛАР ВА УСУЛЛАРГА ДОИР	69-74
<i>Qurbonova Manzila Boqiyevna</i> BUXORO VOHASI MILLIY SHIRINLIKLARI VA ICHIMLIKLARI	75-80
<i>Ravshanova Gulora</i> QASHQADARYO VOHASIDA MUNTAZAM QUROLLI HARAKATLAR TA'MINOTI (XX-asrning 20- yillarida)	81-85
<i>Зарипбаев Уснатдин Оракбаевич</i> ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИ	86-90

<i>Baxronov Abdullo Haydar o'gli</i> O'ZBEKISTONDA TOSH DAVRI ARXELOGIYASINI O'RGANISHDA XALQARO EKSPEDISIYALARINING O'RNI	91-95
<i>Maxmatqulov Jasur Isroil o'g'li</i> GIYOHVANDLIKKA QARSHI KURASH MAVZUSINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	96-101
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTON-TURKIYA HAMKORLIGI VA UNING NATIJASI (TO'QIMACHILIK SANOATI MISOLIDA)	102-106
<i>Норбоев Сарвар Қахрамон ўғли</i> АФРОСИЁБДАГИ СЎҒД МУДОФАА ДЕВОРИГА ОИД ТАДҚИҚОТЛАРНИНГ ЎРГАНИЛИШИ (XX АСРНИНГ 50-80-ЙИЛЛАРИ).....	107-111
<i>Эсонов Зиёдбек Юлдашевич</i> ФАРҒОНА ВОДИЙСИ АҲОЛИСИ ТЎҚИМАЧИЛИК ҲУНАРМАНДЧИЛИГИ АНЪАНАЛАРИ	112-117
<i>Tishabayeva Irodaxon Rasulovna</i> 1960-1970 YILLARDA O'ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI FAOLIYATI	118-124
<i>To'xtamishева Fotima Musurmonovna</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA QASHQADARYO VOHASI KASHTADO'ZLIGIDA O'ZGARISHLAR.....	125-132
<i>Sattorov Nurbek</i> SHIMOLIY BAQTRIYA VA ZARAFSHON MINTAQALARIDA DEHQONCHILIK VA CHORVACHILIK MADANIYATI SOHIBLARI ETNOMADANIY ALOQALARINING O'ZBEK XALQI ETNOGENEZI SHAKLLANISHIDAGI O'RNI	133-138
<i>Hazratov Nurali Burxon ug'li</i> QADIMGI KESH VILOYATI HUDUDIDAGI ARXELOGIK YODGORLIKLARINING O'RGANILISH TARIXIDAN	139-144
<i>Mamatqulov Bekzod Sherzovich</i> O'ZBEKISTONDA GAZ-OLTINGUGURT SANOATINING YUZAGA KELISHI VA UNING RIVOJLANISH TARIXI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	145-149
<i>Berdiyev Jamshid</i> VOHA JOY NOMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNONIMLAR VA PATRONIMLARNING TUTGAN O'RNI	150-155
<i>Djurakulov Sherzod Davronovich</i> SAMARQAND VILOYATI HUDUDIDI TOSH DAVRI ARXELOGIYASINING O'RGANILISHI TARIXI	156-161
<i>Қурбанова Дилрабо Шерипбоевна</i> ПАРЛАМЕНТ ТАРИХИ ВА ТАРИХШУНОСЛИГИ	162-172

<i>Зухриддин Болтаевич Жунаев</i> ХОРАЗМДА РЕСПУБЛИКА ТУЗУМИ: ЮТУҚЛАР ВА МУАММОЛАР (1920-1924 йиллар)	173-181
<i>Mamadiev Boxodir Bobojonovich</i> QASHQADARYO MUZEYIDAGI NODIR OSTODON	182-186
<i>Norqo'chqarov Xushvaqt Eshnazarovich</i> AFG'ONISTONDA O'ZBEK TILINING QONUNIY ASOSLANISHI, O'ZBEKLAR IJTIMOIIY-MADANIY HAYOTIDAGI O'RNI (XX ASR – XXI ASR BOSHLARI)	187-197
<i>Ибрагимов Рахмон Зиёдуллаевич</i> ТОШКЕНТ ВОҲАСИ СЎНГГИ БРОНЗА ДАВРИ ТАРИХИ ТИЗИМИДА: ДАФН УДУМИ ВА МИГРАЦИЯ МАСАЛАЛАРИ	198-203
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> ОДАМ САВДОСИГА УЧРАГАН МИГРАНТ ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲАҚИДА БАЎЗИ МУЛОҲАЗАЛАР	204-208
<i>Tishabayeva Iroдахon Rasulovna</i> 1960-1970 YILLARDA O'ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI FAOLIYATI	209-215
08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ	
<i>Ostonokulov Azamat Abdukarimovich, Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li</i> DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDITNING XALQARO STANDARTLARI	216-226
<i>Kurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich</i> O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV TASHKILIIY- IQTISODIY MEKANIZMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI	227-232
<i>Отабеков Отажон Ғайрат ўғли</i> ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ОПТИМАЛ СОЛИҚ ЮКИ ВА ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ МАСАЛАЛАРИ	233-243
<i>Шакирова Фароғат Болтаевна</i> ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА БАҲОЛАШ ИНДИКАТОРЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ	244-255
<i>Мамбетназаров Бахыт Бисенбаевич</i> ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	256-263
<i>Jumaniyazova Ro'za Quvondiq qizi</i> TURIZM INFRATUZILMASI TUSHUNCHASI VA UNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	264-269
<i>Matniyozov Murodjon Rajabbayevich</i> DESTINATSIYA IMIDJINI SHAKLLANTIRISHDA TURISTLARNING SODIQLIGI VA QONIQLASHINING AHAMIYATI	270-278

<i>Хамидова Зарифа Урол қизи</i> ДАВЛАТ СЕКТОРИДА ИЧКИ АУДИТ ВА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТ ТАДБИРЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	279-291
<i>Toshaliyeva Saodat Toxirovna</i> KICHIK TADBIRKORLIK TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOIIY-IQTISODIY MONIYATI	292-296
<i>Худойназаров Фахритдин Хаитович</i> ИБН ХАЛДУННИНГ ИҚТИСОДИЁТГА ТАВСИЯЛАРИ	297-304
<i>Nurullayev Hoshimjon Hamidovich</i> GASTRANOMIYANING TURIZM RIVOJLANISHIDAGI ANAMIYATI	305-313
<i>Кадырова Шарофат Амоновна</i> ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	314-323
<i>Бегматова Зиёда Захиджановна</i> ДАВЛАТ ИНТЕРАКТИВ ХИЗМАТЛАРИ ТИЗИМИ АСОСИДА КАДРЛАР БАНДЛИГИНИ ВА УЛАРГА ТАЛАБНИ БАҲОЛАШ	324-332
<i>Shafkarov Bakhrom Khudoyberdievich</i> TERRITORIAL FEATURES AND THEIR EFFECTIVE USE IN THE CULTIVATION OF VITICULTURE PRODUCTS	333-340
<i>Masharipova Fazilat Axmedovna</i> OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ANAMIYATI	341-348
<i>Мусинов Дилшод Султанович</i> ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГИ ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИГИ ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ ОМИЛИ СИФАТИДА	349-359
<i>Шакирова Юлдуз Сайдалиевна</i> ВОПРОСЫ РАЗРАБОТКИ ДОРОЖНОЙ КАРТЫ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ	360-368
<i>Абдивоҳидов Мамуржон Авазхон ўғли</i> РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ МАЗМУНИ, ТАВСИФИ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	369-380
<i>To'xtasinova Muxayyo Mirzasultonovna</i> DAVLATNING INNOVATSION TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MASALASIGA	381-388
<i>Қурбанова Раҳима Джамшедовна, Мирзаева Ширин Нодировна</i> РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СТИМУЛИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	389-403
<i>Набиева Нилуфар Муратовна</i> ОСОБЕННОСТИ КОМПЛЕКСА МАРКЕТИНГОВОГО ПРОДВИЖЕНИЯ КОМПАНИИ В ЦИФРОВОЙ СРЕДЕ	404-416

<i>Safarov Radjabboy Eshmuxammadovich</i> KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA INDIVIDUAL DAROMADGA SOLIQLAR MEKANIZMIDAN SAMARALI FOYDALANISH MASALALARI	417-428
<i>Sharipova Zulayho</i> SANOAT TARMOQLARI KLASSTERLARINI RIVOJLANTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	429-434
<i>Шарипов Акбар Илхамович</i> ЧАКАНА САВДО КОРХОНАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА РАҚАМЛИ МАРКЕТИНГНИ РОЛИ	435-440
<i>Хаджаев Хабибулла Сагдуллаевич</i> ОБЪЕКТИВНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ АНТИМОНОПОЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	441-447
<i>Хамзайева Дилфуза Самаровна</i> SURXANDARYO VILOYATIDA TURISTIK MAHSULOTLARNI BAHOLASH VA SAMARALI RIVOJLATIRISH IMKONIYATLARI	448-452
<i>Усманова Насиба Акбаржоновна</i> ПУТИ РАЗВИТИЯ МЕНЕДЖМЕНТА В СФЕРЕ УСЛУГ	453-459
<i>Исхакова Сарвар Аюбовна</i> ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ЗАНЯТОСТЬ И КВАЛИФИКАЦИЮ ПЕРСОНАЛА В СФЕРЕ БЫТОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	460-467
<i>Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich</i> INNOVATSION TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHDA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH VA UNI TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	468-479
<i>To'uchiyeva Nodira G'ulom qizi</i> OLIY TA'LIMNI BOSHQARISHDAGI INNOVATSIYALAR. CHAT GPT YOHUD SUN'IY INTELLEKT	480-485
<i>Абдурахимова Саида Аҳмаджановна, Адилова Гўзал Абзаловна</i> ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА КИЧИК БИЗНЕС СУБЪЕКТЛАРИ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИНИНГ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ ТАҲЛИЛИ	486-494
<i>Maxsudov Sherzod Solijonovich</i> TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION MUHIT JOZIBADORLIGINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	495-500
<i>Tadjibekova Dilnoza Bakhtiyarovna</i> ENHANCING FINANCIAL RESOURCE FORMATION IN BUSINESSES	501-506
<i>Radjabova Malika Ziyodullayevna</i> AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI XUSUSIDA	507-512

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

<i>Asraqulova Adiba Nabiyevna</i> ZAMONAVIY DAVRDA IQTISODGA FALSAFIY QARASHLAR	513-520
<i>Жўраев Аҳмад Муҳаммадиевич</i> ТИНЧЛИКПАРВАРЛИК ҲОЯЛАРИНИНГ ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДАГИ АҲАМИЯТИ	521-530
<i>Гуламова Мавжуда Ташпулатовна</i> АХМАД ЗИЁУДДИН АЛ-КУМУШХОНаВИЙ АСАРЛАРИДА КОМИЛ ИНСОҲ ҲОЯЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ	531-538
<i>Abduxolikova Nasiba Alijonovna</i> YOSHLARNING ONLAYN TA'LIM JARAYONIGA TA'SIR ETUVCHI IJOBIIY SALBIY OMILLAR	539-544
<i>Yazdonov Zikirillo Shukurilloevich</i> QALANDARIYLIK VA UNING INSON, JAMIYAT TIZIMIDAGI O'RNI	545-552
<i>Sharipova Barno Salimovna</i> BIOETIK MADANIYATNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA UNING ZAMONAVIY IMIJI	553-558
<i>Xalikulova Umida Rustamovna</i> AXBOROT MUHITINING OLIY TA'LIMGA TA'SIRI: KONSTRUKTIV VA DESTRUKTIV OMILLAR	559-564
<i>Abbasova Maftuna Subxonovna, Temirova Xurshida</i> OILA VA NIKOH MA'NAVIYATI, OILANI MUSTAHKAMLASH OMILLARI	565-571
<i>Tog'ayev Nodirjon Ergashevich</i> AJDODLARIMIZ BOY ILMIY MEROSINING O'ZBEKISTONDA MA'RIFATLI JAMIYAT QURISH HAMDA YOSHLAR TARBIIYASIDA TUTGAN O'RNI	572-576
<i>Kipchoqov Xomidjon Gulomovich</i> JAVOBGARLIK PRINSIPINI SHAKLLANTIRISH AXLOQSHUNOSLIKNING ASOSIY MASALASI SIFATIDA	577-581
<i>Raximova Rayxon Abdurasulovna</i> ZAMONAVIY OILADA MA'NAVIY-AXLOQIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMONING NAZARIY VA USLUBIY TAHLILI	582-586
<i>Агзамова Нилюфар Шухратовна</i> "АДАБ АЛЬ-ТАБИБ" КАК ИСТОЧНИК НАЦИОНАЛЬНОЙ БИОЭТИКИ	587-591
<i>Axmadiyev Nuriddin Muxutdinovich</i> INTELLEKTUAL MADANIYAT YOSHLARNING INNOVATSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING MUHIM MEZONI SIFATIDA	592-596
<i>Nabiyev Mansur Jamxur o'g'li</i> DEMOKRATIK JAMIYAT TARAQQIYOTIDA IJTIMOIIY G'OYALAR EVOLYUTSIYASI VA MODERNIZATSIIYASI	597-603

<i>Kenjayeva Dilrabo Romanovna, Xaydarova Larisa Sunnatovna</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY MADANIYAT SOHASIDAGI O'ZGARISHLARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	604-609
<i>Abduraximova Tursunoy Abduvoxid qizi</i> O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM TRANSFORMATSIYASINING FALSAFIY MOHIYATI	610-615
<i>Tagayev Ganisher Xasanovich</i> YOSHLAR ETNOESTETIK DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISHDA BADIY-ESTETIK OMILLARNING O'RNI	616-625
<i>Шоназаров Жамшид Шуҳратович</i> БЕҲБУДИЙ ВА УНИНГ ДАВЛАТЧИЛИК ҲОЯСИ	626-630
<i>Ҳамраев Сирож Абруевич</i> ЖАМИЯТ ЯНГИЛАНИШИ ВА ТАДБИРКОР МАЪНАВИЯТИ	631-637
<i>Nabiyev Bekzod Muxammadumarovich</i> MAFKURAVIY ISHLARNI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY TARG'IBOT TEXNOLOGIYALARI: O'ZBEKISTON VA XORIY TAJRIBASI	638-642
<i>Hashimova Gulsina Ismoyilovna</i> HARBIY IJTIMOYIY ISH VA HARBIY MADANIYATNING HARBIY XIZMATCHILAR FAROVONLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI	643-648
<i>Karimova Gulnoza Yigitaliyevna</i> AXLOQIY MADANIYAT TUSHUNCHASINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOYIY ZARURIYATI	649-655
<i>Sharipova Kamola Usmonjonovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA GENDER TENGLIKNI TA'MINLASH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASINI MILLIY STRATEGIYAGA TRANSFORMASIYALASH ISTIQBOLLARI	656-661

08.00.00- Иқтисодиёт фанлари

Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich
UrDU, "Turizm" kafedrası dotsenti, PhD

**INNOVATSION TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHDA MUQOBIL
MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH VA UNI TURISTIK XIZMATLAR
SOHASIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI**

Annotatsiya. Maqolada innovatsion loyihalarni muqobil moliyalashtirish vositasi hisoblangan kraud-moliyalashtirish tizimi imkoniyatlari qarab chiqilgan. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish vositasi hisoblangan kraud-moliyalashtirish tizimining yo'nalishlari bo'lgan kraudfanding, kraudlending va kraudinventing-larning o'ziga xos hususiyatlari, afzalliklari va kamchiliklari tadqiq qilingan. Kraud-moliyalashtirish bozori rivojlanishining jahon miqyosidagi tendensiyalari tahlil qilingan. Turizm sohasidagi innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda kraud-moliyalashtirishdan foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. O'zbekiston Respublikasida kraud-moliyalashtirish tizimini yo'lga qo'yish muammolari va istiqbollari tavsiflangan.

Kalit so'zlar: kraud-moliyalashtirish, kraudfanding, kraudlending, kraudinventing, kraud-platforma, royalty modeli, aksionerlik shaklidagi kraudinventing, aralash shakldagi kraudinventing, turistik xizmatlar sohasi.

Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich
UrSU, associate professor of the "Tourism" department, Ph.D

**POSSIBILITIES OF USING ALTERNATIVE FINANCING IN THE FINANCING OF INNOVATIVE
BUSINESS AND ITS APPLICATION IN THE FIELD OF TOURIST SERVICES**

Abstract. The article explores the potential of crowdfunding as a method for counter-financing innovative projects. It delves into the distinct characteristics, benefits, and drawbacks of crowdfunding, crowdlending, and crowd-investing, all of which are regarded as avenues for funding innovative initiatives. Additionally, it investigates the worldwide trends in the development of the crowdfunding market. The possibilities of using crowdfunding in financing innovative projects in the field of tourism are considered. The problems and prospects of implementing a crowdfunding system in the Republic of Uzbekistan are described

Keywords: crowdfunding, crowdlending, crowd investing, crowd-platform, royalty models, shareholder as crowd investing, a mixed form of crowd investing, the field of tourist services.

Олланазаров Бекмурод Давлатмуратович
УрГУ, доцент кафедры «Туризм», к.э.н.

**ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ ПРИ
ФИНАНСИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОГО БИЗНЕСА И ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В СФЕРЕ
ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ**

Аннотация. В статье рассмотрены возможности системы краудфандинга, являющейся альтернативным инструментом финансирования инновационных проектов. Исследованы особенности, преимущества и недостатки краудфандинга, краудлендинга и краудинвестинга, которые являются направлениями системы краудфандинга, которая считается инструментом финансирования инновационных проектов. Проанализированы мировые тенденции развития рынка краудфинансов. Рассмотрены возможности использования краудфандинга при финансировании инновационных проектов в сфере туризма. Описаны проблемы и перспективы внедрения системы краудфинансирования в Республике Узбекистан

Ключевые слова: краудфинансирования, краудфандинг, краудлендинг, краудинвестинг, краудплатформы, модель роялти, акционерный краудинвестинг, смешанный краудинвестинг, сфера туристических услуг.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3I12.1Y2023N63>

Kirish. Har qanday biznesni moliyalashtirish — chuqur iqtisodiy tahlilni talab qiladigan, yuqori risk darajasiga ega bo'lgan, o'ziga xos murakkab, ko'p bosqichli jarayon hisoblanib, bu jarayon ayniqsa, biznesni boshlash yoki innovatsion loyihalarni moliyalashtirish borasida bo'lganida yanada murakkab shaklga ega bo'ladi. Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bu jarayonlar dunyoning ko'pchilik rivojlangan mamlakatlarida ancha soddalashib, ushbu sektorga investitsion resurslar oqimining faollashishiga imkon beradigan innovatsion loyihalarni moliyalashtirish-ning yangi shakllarini vujudga kelishiga sababchi bo'lmoqda.

Taklif qilinayotgan start-ap loyihalarning ko'pchiligi biznesning boshlang'ich bosqichidayoq ko'pgina muammolarga duch keladi. Innovatsion loyiha jahon miqyosida talabgir hamda o'ziga xos darajada iqtisodiy salohiyatga ega bo'lishi, innovatsion loyiha tashabbuskorlari esa, o'z g'oyalarini tijoratlashirish va amalga oshirish xohishiga ega bo'lishlari ham mumkin, ammo ushbu innovatsion loyihani realizatsiya qilish uchun ishbilarmonlik faoliyatini endigina boshlayotgan innovatsion g'oya tashabbuskorlari uchun uni moliyalashtirish muammosi ko'ndalang bo'lib turadi.

Aynan shuning uchun ham bugungi kunda innovatsion kraudfanding kabi loyiha va start-aplarni moliyalashtirish innovatsion muqobil moliyalashtirish imkoniyatlarini tadqiq qilish o'ziga xos dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Innovatsion loyihalarni muqobil moliyalashtirish vositalaridan hisoblangan kraudmoliyalashtirish imkoniyatlaridan foydalanishning nazariy, uslubiy jihatlari bo'yicha xorijiy davlatlarda bir qator tadqiqot ishlari amalga oshirilgan. Jumladan, xorijiy olimlaridan V. Kuppuswamy, C. Barnett, B.L. Bayus, K.L. Wilson [3], M.V.Zelinskaya [4], A.I.Borodayenko [5], V.L.Chugreyev [6], S.S. Yevdokimova [7] kabi olimlarning ilmiy izlanishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Mamlakatimizda kraud-moliyalashtirish texnologiyalarini tadqiq qilish masalalari A.N.Norchayev [8], B.D.Ollanazarov, N.B.Fayzullayev [15], O.K. Xurramov [9], F.M.Mulaydinov [10] va boshqalarning tadqiqot ishlarida atroflicha yoritilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. O'tkazilgan tadqiqotning metodologik asoslari ilmiy umumnazariy, mantiqiy-analitik, qiyosiy tahlil, statistik, tizimli yondashuv usullaridan foydalangan holda taqdim etilgan.

Tahlil va natijalar. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida innovatsion faoliyatni har tomonlama qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish, mamlakatning innovatsion salohiyatini shakllantirish va yanada takomillashtirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bo'yicha samarali mexanizmlarni ishlab

chiqishga qaratilgan [1]. Respublikada innovatsiyalarni moliyaviy ta'minoti ham asosiy masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

2022-2026 yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini amalga oshirishning maqsadli ko'rsatkichlari [1]

№	Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	Amaldagi ko'rsatkic	Yillar bo'yicha ko'rsatkichlar			
				2023	2024	2025	2026
1.	Global innovatsion indeks reytingida O'zbekistonning o'rnini yaxshilash	o'rin	86	74	68	62	56
2.	Innovatsion faoliyat infratuzilma subyektlari (texnologik parklar, texnologiyalar transferi markazlari, innovatsion klasterlar, venchur fondlar, innovatsiya markazlari, biznes-inkubatorlar va akselerator) soni	don a	25	45	55	65	75
3.	Innovatsion faol tadbirkorlik subyektlari soni (sanoat ishlab chiqarish tashkilotlarining umumiy sonida)	don a	613	930	1215	1500	5250
4.	Ilmiy hajmdor mahsulotlar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan yangi innovatsion (spin-off) korxonalar soni	don a	0	14	22	28	36
5.	Tashqi bozorlarga umumiy eksportda yuqori texnologiyali mahsulotlar eksportining ulushi	%	2,1	3	4	5	6
6.	Ichki va tashqi bozorlarda tijoratlashtirilgan ilmiy ishlanmalar soni	don a	150	250	275	300	325
7.	Xususiy sektorning ishlanma va tadqiqotlarga investitsiyalari hajmi	mln. so'm	2804	3500	4750	6000	8250
8.	Ishlanma va tadqiqotlarga ajratilgan xorijiy grantlar	mlrd. so'm	0	35	83	141	224
9.	Innovatsion tadbirkorlik natijasida yaratilgan yangi ish o'rinlari soni	don a	6000	9000	13500	18000	25000
10.	Tadqiqotlar va ishlanmalar uchun yalpi xarajatlar (YAIMga nisbatan foizda)	%	0,15	0,17	0,19	0,21	0,24
11.	Xususiy sektor tomonidan amalga oshiriladigan tadqiqot va ishlanmalarga yalpi xarajatlar (YAIMga nisbatan foizda)	%	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5
12.	Yaratilgan yangi texnologiyalar soni	don a	69	89	186	288	284
13.	Intellectual mulkdan keladigan tushumlar (jami eksportdagi ulushi)	%	0	0,02	0,03	0,04	0,05
14.	Ro'yxatga olingan yillik patentlar soni	don a	30	39	82	131	184

15	Ilmiy tadqiqotchilar soni	nafar	1500 0	16500	18000	1960 0	21500
16	Xodimlari orasida ilmiy tadqiqotchilar bo'lgan korxonalar (jami korxonalarga nisbatan foizda)	%	13	14	15	16	17
17	Ilm-fan va muhandislik sohasida bitiruvchilar soni (jami bitiruvchilarga nisbatan foizda)	%	35,5	36, 9	38,5	40,1	41,8
18	Ilmiy texnik nashrlardagi (<i>Web of Science ma'lumotlar bazasida</i>) maqolalar soni	don a	900	100 0	1150	1 300	150 0

O'zbekiston Respublikasida ilmiy tadqiqotlar asosan budjet mablag'lari hisobiga moliyalashtiriladi. Ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalar uchun yalpi xarajatlar YAIMga nisbatan 0,15 foizni tashkil qiladi, bu esa ushbu ko'rsatkichning jahon miqyosidagi o'rtacha darajasidan (taxminan 2,2 %) ancha past ekanligini ko'rsatadi [1]. 2022-2026 yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini amalga oshirishning maqsadli ko'rsatkichlariga muvofiq, amaldagi innovatsion faoliyat infratuzilmaviy subyektlari (texnologik parklar, texnologiyalar transferi markazlari, innovatsion klasterlar, venchur fondlar, innovatsiya markazlari, biznes-inkubatorlar va akselerator) soni 25 tani tashkil etgan bo'lsa, 2026 yilga borib ularning sonini 3 baravarga oshirish, amaldagi innovatsion faol tadbirkorlik subyektlari sonini esa 613 tadan 5250 taga (8,6 baravarga oshirish), ilmiy hajmdor mahsulotlar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan yangi innovatsion (srin-off) korxonalar sonini esa 36 taga, innovatsion tadbirkorlik natijasida yaratilgan yangi ish o'rinlari sonini esa amaldagi 6000 tadan 2026 yilga borib 4,2 baravarga oshirish orqali 25000 taga yetkazish nazarda tutilgan (*1-jadval*).

Innovatsion loyihalarning nozik jihati biznes modelini, jamoani va o'xshash texnologiyani shakllantirish uchun boshlang'ich kapitalga muhtojligidir. Odatda an'anaviy moliyaviy institutlar innovatsion loyihalarga, start-ap loyihalarga ularning dastlabki rivojlanish bosqichlarida moliyaviy resurs yo'naltirmaslikka harakat qiladilar.

Mavjud moliyalashtirish manbalari, shu jumladan davlat tomonidan amalga oshiriladigan moliyaviy qo'llab-quvvatlash vositalari tadbirkorlik subyektlari innovatsion loyihalarining investitsion mablag'larga bo'lgan talablarini to'laligicha qoplay olmaydi.

Innovatsiyalarning yuqori darajadagi riskka ega ekanligi innovatsion loyihalarga investitsion mablag'larni yo'naltirish xohishini bildiruvchi yetarli darajada moliyaviy resurslarga ega bo'lgan investorlarni topish imkoniyatini murakkablashtiradi. Ushbu muammoning yechimlaridan biri — investorlar doirasini kengaytirish hamda unga unchalik katta bo'lmagan moliyaviy resurslarga ega bo'lgan ishtirokchilarni ham ko'proq jalb qilish hisoblanadi.

Raqamli va mobil texnologiyalarning, ijtimoiy tarmoqlarning jadal rivojlanishi tufayli global internet tizimi orqali xususiy investorlarning moliyaviy resurslarini innovatsion loyihalarga jalb qilish imkoniyati yuzaga keldi. Shunday yangi moliyalashtirish vositalaridan biri – kraudmoliyalashtirish shakli bo'lib, ushbu moliyalashtirish shakli veb-texnologiyalar, internet to'lov tizimlari, bank kartalaridan foydalangan holda amalga oshiriladi. Moliyaviy resurslar egalari bo'lgan investorlar va innovatsion loyiha mualliflarining o'zaro munosabatlari kraud-platformalar vositasida ta'minlanadi.

Innovatsion tadbirkorlikni investitsiyalashda yangi moliyaviy vosita bo'lgan kraud-moliyalashtirishdan foydalanishga qiziqishlarning yuqoriligiga qaramasdan ushbu moliyaviy vosita ilmiy jihatdan yetarli darajada tadqiq qilinmasdan kelinmoqda.

Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra kraudfanding modeli orqali amalga oshiriladigan investitsiyalar hajmi 2025 yilda taxminan 96 mlrd. AQSH dollarini tashkil etishi prognoz qilingan [11]. Ushbu moliyalashtirish vositasining alohida jihati — internet texnologiyalardan foydalangan holda loyihani qo'llab-quvvatlash uchun unchalik katta bo'lmagan hajmdagi investitsiya mablag'larini katta miqdordagi odamlardan tez sur'atlarda jalb qilish imkoniyatining mavjudligi va shu yo'l bilan tadbirkorlik subyektlarining yuqori risk darajasiga ega bo'lgan innovatsion loyihalarini kelgusida moliyalashtirish manbalari uchun platformalarni shakllantirish orqali dastlabki rivojlanish bosqichlarida istiqbolda moliyalashtirish imkoniyatlarini yaratilishi hisoblanadi.

Kraud-moliyalashtirish tizimi: kraudfanding, kraudlending va kraudinventing yo'nalishlariga ajratiladi.

Moliyalashtirishning muqobil vositasi hisoblangan kraudfandingning o'ziga xos xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- 1) moliyalashtirishning boshqa an'anaviy variantlariga nisbatan ancha qulay manbasi;
- 2) raqamli (internet) texnologiyalar asosida shakllanadi va rivojlanadi;
- 3) professional bo'lmagan investorlar ("olomon" dan odatda oddiy odamlar) ning keng doirasini jalb qilish imkonini beradi;
- 4) boshqa ko'pchilik modellarda esa loyiha mualliflarining o'zlari investorlarni izlasalar, innovatsiyalarni moliyalashtirishning kraud-fanding modelida — investorlar innovatsion loyihalarni izlaydilar.

Kraudfanding mexanizmining ishlash tartibi quyidagi shaklga ega: loyiha muallifi salohiyatli investorlarga o'z loyahasining investitsion jozibadorligini oshkor qilish maqsadida loyihaning to'liq tavsifini kraudfanding platformasida batafsil bayon qiladi. PR kampaniyaning muvaffaqiyatli o'tkazilishi loyiha fondiga investitsion mablag'lar oqimini yuzaga keltiradi. Aniq qo'yilgan maqsad va mablag'larni jamlash uchun belgilangan vaqt doirasi kraudfanding vositasining asosiy sharti hisoblanadi. Agarda belgilangan muayyan vaqt oralig'ida loyiha uchun zarur mablag'lar to'liq hajmda yig'ilmasa loyiha moliyalashtirilmaydi va yig'ilgan mablag'lar to'laligicha investorlarga qaytarib beriladi.

Har qanday moliyalashtirish vositasi kabi kraudfanding ham innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda o'ziga xos ravishda afzallik va kamchiliklarga ega (2-jadval).

2-jadval

Kraudfandingning innovatsion loyihalarni moliyalashtirishdagi asosiy afzalliklari va kamchiliklari

Kraudfandingning afzalliklari	Kraudfandingning kamchiliklari
<ul style="list-style-type: none"> - moliyaviy vositachilar rolining kamligi; - bank kreditlash tizimiga bog'liq emasligi; - kraudfandingning o'ziga xos elektron marketing vositasi sifatida qo'llanilishi natijasida loyiha va uni reklamasining samarali targ'ibotini amalga oshirish imkoniyatlarining yuqoriligi; 	<ul style="list-style-type: none"> - moliyaviy mablag'larni muvaffaqiyatli darajada jalb qilib qilish maqsadida loyiha mahsuli to'g'risidagi muhim ma'lumotlarni batafsil ochib berish lozimligi; - innovatsion loyiha g'oyalarini boshqalar tomonidan o'zlashtirish imkoniyatlarining yuqoriligi;

<ul style="list-style-type: none"> - innovatsion loyihalarga moliyaviy mablag'larni jalb qilishda geografik to'siqlarga ega bo'lmagan moslashuvchan vositasi sifatida qaralishi; - konkret loyihalarni ommaviy va shaffof ravishda investitsiyalash imkoniyatining yuqoriligi; - loyiha rivojini jadallashtirish imkoniyatlarining kengligi; - g'oya muallifi tomonidan loyihani amalga oshirilishini nazorat qilish imkoniyatining saqlanishi. - jamoaviy muhit ta'sirining yuqoriligi; - tizimning keng miqyosga egaligi tufayli loyihalarni saralash va hayotiyligini belgilash ko'rsatkichlarining o'ziga xos noyob mexanizmi ekanligi; - sifatli investitsion loyihalarni aniqlashga xizmat qilishi; - innovatsion loyiha g'oyalarining o'ziga xos ahamiyatga molik ekanligini potensial iste'molchilar tomonidan ommaviy ravishda tekshirish imkoniyatining mavjudligi; - potensial iste'molchilar tomonidan innovatsion g'oya mahsulining bozor tomonidan qabul qilinish istiqbollari sinovdan o'tkazish imkoniyatining yuqoriligi; - tadbirkorlik sub'yektlari tomonidan innovatsion loyiha mahsuli to'g'risida ko'p sonli iste'molchi (ishtirokchi) lar tomonidan kontent shaklidagi fikr-mulohazalarga oldindan ega bo'lish imkoniyatining mavjudligi va h.k. 	<ul style="list-style-type: none"> - ishtirokchilar salmog'ining kattaligi hamda moliyalashtirish usulining qimmatga tushish ehtimolining yuqoriligi sababli vaqt sarfi va moddiy harajatlarini doimiy ravishda e'tiborga olib borish lozimligi; - kraudfanding platformalari tomonidan ularda taqdim qilinadigan biznes loyihalar to'g'risida javobgarlikni o'z bo'yniga to'laligicha olinmasligi; - biznes loyihalarni kelgusida realizatsiya qilinishi to'g'risida kafolatlarining berilmasligi natijasida firibgarlik holatlarining uchrab turishi; - kraudfanding platformalari tomonidan loyiha ekspertizalarini o'tkazish imkoniyatlarining yetarli emasligi oqibatida loyiha bo'yicha taqdim qilingan hujjatlarning yuzaki ravishda qarab chiqilish ehtimolining mavjudligi; - har qanday onlayn-to'lov vositasi kabi kraudfanding platformalarining kiber hujumlarga uchrash ehtimolining mavjudligi; - kraudfanding platformalaridan foydalanayotgan muassasalar mutaxassislarining yetarli darajada kasbiy malakaga ega bo'lmasligi sababli loyiha muvaffaqiyatsizligi va investitsiya qilingan mablag'larni yo'qotilish xavfining mavjudligi; - kraudfanding platformalaridan foydalanish darajasining oshishi natijasida innovatsion loyihalarni platformalarga jalb qilish bo'yicha raqobatning kuchayishi va h.k.
---	---

Kraudlending – kraud-moliyalashtirish bozorining muhim segmentlaridan biri bo'lib, unga ko'ra jismoniy shaxslar onlayn-platformalar orqali boshqa jismoniy shaxslarni (P2P — qarzlar) yoki yuridik shaxslarni (P2B — qarzlar) kreditlashlari mumkin. Jumladan, bunday muqobil moliyalashtirish shaklidan o'zining muayyan daromadli faoliyatiga ega bo'lgan, o'z muvaffaqiyatiga mutlaq darajada ishonadigan, loyihalarini ommaviylashtirish uchun qisqa muddatli investitsion mablag'larga muhtoj bo'lgan kompaniyalar foydalanishga harakat qiladilar.

Kraudlendingning o'ziga xos alohida farqli jihati investor uchun past darajadagi riskka ega ekanligi bo'lib, bunda loyiha muallifi olingan qarz miqdorini oldindan belgilangan muddatlarda va kelishilgan miqdordagi foizi bilan to'lash majburiyatini o'z zimmasiga oladi. Tarifning past darajadaliigi hamda qarz mablag'ini olishdagi qulaylik qarz oluvchining yutug'iga

aylanadi. Kraudplatforma vositachi va ma'lum jihatdan barcha jarayon uchun kafil vazifasini o'taydi.

Kraud-moliyalashtirish vositasining eng "yosh" va istiqbolli segmenti – *kraudinvesting* katta miqdordagi mablag'larni talab qiluvchi innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda o'ziga xos afzallikka ega. Bunda investorlar loyihalarni moliyalashtirishga yo'naltirgan investitsion mablag'lari evaziga kompaniyaning investitsion ulushiga ega bo'ladilar, ikkinchi tomondan esa mablag'lardan mahrum bo'lib qolish riski ham mavjud. Ya'ni, loyiha muallifi loyihani moliyalashtiruvchilarni o'ziga "hammuallif" sifatida qabul qiladi. Keyinchalik muallif ularning ulushlarini qo'shimcha haq evaziga sotib olishi mumkin bo'ladi. "Hammualif" investorlar loyihaning boshlanishidan, muvaffaqiyatli amalga oshirilishidan manfaatdor hisoblanadilar, chunki loyihaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi qo'yilgan mablag'lar muvaffaqiyatligining yaqqol isboti bo'ladi.

Kraudinvesting – yuqori daromad olish yoki qo'yilgan mablag'lardan mahrum bo'lib qolish mumkin bo'lgan juda katta risk darajasiga ega moliyaviy vosita hisoblanadi. Uni quyidagi 3 ta modelini ajratib ko'rsatib mumkin:

1. **Royalti modeli.** Loyiha muvaffaqiyatli amalga oshirilsa investor daromaddan yoki foydadan yuqori ulushga ega bo'lishi mumkin. Royalti yondashuvi bir tomondan investorning daxldorligini va jalb qilinganligi elementini, ikkinchi tomondan esa uni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlanish elementini saqlashga imkon beradi.

2. **Biznesda ulushga ega bo'lishga qaratilgan kraudinvesting yoki aksionerlik shaklidagi kraudinvesting**, ya'ni investor kompaniya aktivlarining shartli miqdordagi ulushiga yoki aksiyalariga ega bo'ladi.

3. **Aralash shakldagi kraudinvesting.** Investor investitsion ulush shaklidagi yoki moliyaviy shaklga ega bo'lmagan mukofot oladi.

Kraudinvestingda ijtimoiy tarmoqlar, kontekst shakldagi reklamalar yordamida internet foydalanuvchilarini, turli xil investorlarni, kraudinvesting platformalarida axborotlari joylashtirilgan, o'zlari uchun manfaatli bo'lgan loyihalarni tanlaydigan jismoniy shaxslarning investitsion mablag'larini ushbu loyihalardagi investitsion ulush evaziga jalb qiladigan, ixtisoslashtirilgan internet-platformalar asosiy rol o'ynaydi.

Odatda kraudinvesting platformalari investorlar va innovatsion loyiha mualliflari o'rtasida bitim tuzilishida vositachi vazifasini o'taydi. Platformaga shubhali loyihalarni dastlabki tahlilini va tadbirkorlik subyektlari uchun moliyaviy maslahatlarni amalga oshirish vazifalari yuklangan. Bunda moliyalashtirish mablag'lari miqdori unchalik katta bo'lmasligi hamda ushbu investor bir nechta innovatsion loyihalarga o'z investitsion mablag'larini yo'naltirishi mumkin.

Innovatsion loyihalarni investitsiyalash unchalik katta investitsion mablag'larga ega bo'lmagan "kichik"/mikro-investorlar tomonidan to'laligicha moliyalashtirilmasdan, parallel ravishda boshqa moliyalashtirish manbalaridan ham moliyalashtirilishi mumkin.

Ishbilarmonlik nuqtai nazaridan bu biznes g'oyalarni ro'yobga chiqarish uchun yetarli darajadagi boshlang'ich kapitalni shakllantirishga, kompaniyaning investorlar orasida tanilishiga imkon beradi.

Kraudinvesting aholining moliyaviy resurslari likvidligini oshirgan holda ulardan samarali foydalanish imkoniyatini yuzaga keltiradi. Jiddiy ravishda investitsion faoliyatni amalga oshirish uchun statistik jihatdan o'rtacha darajada hisoblaganda alohida bitta insonning

bo'sh mablag'lari kamlik qilishi mumkin. Odatda odamlar unchalik katta miqdorda bo'lmagan bo'sh mablag'larini investitsion resurs sifatida foydalanmasdan ularni iste'mol mahsulotlari va xizmatlari uchun sarflashga harakat qiladilar, ammo kraudinverting orqali aholining unchalik katta miqdorda bo'lmagan bo'sh pul mablag'larini investitsion resurs sifatida jamlab, iqtisodiyot tarmoqlarining moliyalashtirilishiga yo'naltirilishi iqtisodiyot rivojiga katta hissa qo'shadi. Mikro darajadagi investorlar tomonidan talabgir bo'lgan startap loyihalari yangi ish o'rinlari va mahsulotlarining yaratilishida imkon yaratadi. Loyiha g'oyasiga qiziqqan va uning moliyalashtirilishiga o'z hissasini qo'shish istagini bildirgan internet foydalanuvchilari o'z tanishlariga loyiha to'g'risida gapirib beradilar, ijtimoiy tarmoqlarda loyiha to'g'risidagi fikrlarini baham ko'radilar, bu esa o'z navbatida loyiha natijasi bo'lgan mahsulotga bo'lgan qiziqishning oshishiga va ushbu mahsulotni qiziqtiruvchi auditoriyaning kengayishiga imkon beradi.

Dastlabki kraudinverting platformasi EquityNet AQSHda 2005 yilda shakllantirilgan [12] bo'lib, bugungi kunda 2,1 mlrd. AQSH dollaridan investitsiya hajmiga ega bo'lgan, 60 milliondan ortiq xususiy investorlar tomonidan start-up loyihalar faol ravishda investitsiya qilinadigan jahon moliya bozoridagi 670 dan ortiq kraudinverting platformalarining 344 tasi AQSH bozorida samarali faoliyat ko'rsatib kelmoqda.

2012 yilda Yevropaning Buyuk Britaniya va Italiya kabi davlatlarida ham kraudinverting platformalari shakllantirildi. Buyuk Britaniyadagi eng yirik muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatib kelayotgan kraudinverting platformalari Mill Residential hamda SrowdSube hisoblanadi [3].

Rossiya Federatsiyasida bugungi kunda "Rlaneta" kraudfanding platformasi hamda "StartTrask" kraudinverting maydonchalari samarali faoliyat ko'rsatib kelmoqda.

Jahon kraud-moliya bozorining hajmi so'nggi besh yil mobaynida yiliga ikki barobar o'sish sur'atlariga ega bo'lmoqda [3]. Bu dunyo aholisining bank muassasalari tomonidan taklif qilinayotgan past foizlarlardagi moliyaviy mablag'larni jalb qilish imkoniyatlariga nisbatan muqobil moliyalashtirish imkoniyatlariga qiziqishlarining ortib borayotganligi bilan izohlanadi.

O'zbekiston Respublikasida kraud-moliyalashtirish eko tizimi endi shakllana boshlamoqda. Mamlakat aholisining moliyaviy savodxonligining yetarli darajada emasligi, moliya bozorlari tomonidan taklif qilinayotgan imkoniyatlar to'g'risida xabardorlik darajasining pastligi sababli ular bo'sh pul mablag'larini notanish risk darajasi yuqori bo'lgan loyihalarga sarflashdan ko'ra banklarda yoki o'z uylarida saqlashni afzal ko'radilar.

O'zbekiston Respublikasida to'laqonli kraud-moliya bozorini shakllantirish bo'yicha faol ravishda ishlar olib borilmoqda, jumladan, tadbirkorlik subyektlari innovatsion-loyihalariga investitsion resurslarni jalb qilishni kengaytirishga qaratilgan biznes va aholini moliyalashtirishga ixtisoslashgan onlayn maydonchalarni rivojlantirish istiqbollari ta'minlash maqsadida zarur huquqiy maydon shakllantirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 3 iyuldagi "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ - 3832 son Qarori [2] buning yaqqol misoli sifatida qaralishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasi "Investitsiyalar, sanoat va savdo" Vazirligi hamda O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki va boshqa mutasaddi tashkilotlar tomonidan jismoniy shaxslar o'rtasida (P2P — qarzlar), hamda jismoniy va yuridik shaxslar/individual tadbirkorlik subyektlari o'rtasida (P2B — qarzlar) biznes loyihalarni moliyalashtirish maqsadida

investitsiya mablag'larini jalb qilish va qarzga berish bo'yicha xizmatlarni taklif qiladigan kraudfanding faoliyati masalalari bo'yicha me'yoriy-huquqiy aktlarni ishlab chiqishga doir loyihalar yuzasidan faol ravishda chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Ushbu munosabatlarni tartibga solish — bir tomondan bunday qarz mablag'laridan foydalanish hajmi faol o'sishining global tendensiyalari bilan, boshqa tomondan esa – bitim ishtirokchilari uchun ham, umuman moliya bozorining barqarorligini ta'minlash uchun ham zarur huquqiy asos mavjud bo'lmaganida yuzaga keladigan muhim risklar bilan shartlangan.

Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida kraud-moliya bozori moliya munosabatlariga yangicha nazar tashlash zarurligini ifodalaydigan, postindustrial tarmoq "dunyo"sining yangi hodisalaridan sanaladi. Kraud-moliya bozori mexanizmlari chegaraviy (fazoviy) cheklovlarni hamda investitsiyalash jarayonida vositachilarga bo'lgan ehtiyojni sezilarli darajada kamaytirish imkoniyatiga egadir. Kraud-moliya bozori hali to'laligicha shakllanmagan, u yiliga o'rtacha ikki barobarga kengayib, dinamik ravishda rivojlanishda davom qilib, [14] ijodiy kreativ tashabbuslarni moliyalashtirish vositasidan faol venchur moliyalashtirish mexanizmiga aylanib, yangi imkoniyatlarga ega bo'lib bormoqda.

Kraudinvertingni rivojlantirishning quyidagi muhim omillarini sanab o'tish mumkin:

1) o'z innovatsion loyihalarini ochiq reklama qilishga va cheksiz miqdordagi investorlarga intensiv ravishda targ'ib qilishga tayyor bo'lgan innovatsion loyiha mualliflarining ko'plab innovatsion loyihalarining mavjudligi;

2) risk darajasiga ega loyihalarga o'z mablag'larini investitsiyalashga tayyor bo'lgan faol internet foydalanuvchilarining yetarli darajadagi miqdorining mavjudligi.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek kraud-moliyalashtirish imkoniyatlaridan barcha, jumladan: madaniyat, san'at, tarix, turizm, inklyuziv, siyosat va hokazo yo'nalishlardagi innovatsion loyihalarni moliyalashtirish maqsadida foydalanish mumkin.

Turizm sohasidagi innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda ham bevosita kraud-moliyalashtirish imkoniyatlarini qo'llash mumkin. Bugungi kunda jahonning ko'pgina mamlakatlarida turizm sohasida turistik hududlarning imijini, brendini shakllantirish, turistik destinatsiyalar faoliyatini takomillashtirish, yangi turistik mahsulotlarni yaratish, turistlarga turistik sayohatlarni rejalashtirish va moliyalashtirish, turistik infratuzilmalarni shakllantirish, turli festival, ko'rgazma, yarmarka, ekskursiya va boshqa tadbirlarni uyushtirishga, tarixiy va madaniy meros obyektlarini rekonstruksiya qilishga oid innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda kraud-moliyalashtirish imkoniyatlaridan samarali foydalanib kelinmoqda.

Masalan, Rossiyada kraud-platformalarga ko'pincha turli sayohatlarni tashkil etish, turistik infratuzilmalar, turistik bazalar, kempinglar, skeytparklar, snoubord-parklar, bolalar maydonchalari va shu kabilarni shakllantirishga qaratilgan innovatsion loyihalar qo'yilsa, Belorussiya Respublikasida asosan turistik yo'nalishdagi tadbirlar, festivallar, ko'rgazmalar, yarmarkalarni uyushtirish bo'yicha loyihalarning qo'yilishi bilan farqlanadi. Ba'zi xorijiy mamlakatlardagi kraud-platformalarda turizm va tarixiy-madaniy meros obyektlarini rekonstruksiya qilish, infratuzilmalarni shakllantirishga doir loyihalar uchun alohida kategoriyalar ajratilgan.

Ba'zilarida hatto turli turistik destinatsiyalar to'g'risida filmlar, videoroliklar, sayohatlar bo'yicha video qo'llanmalar, video-gidlar, saytlar va shu kabi boshqa texnologik yangiliklarni turizm sohasida qo'llashga doir loyihalar ham kraud-platformalardan joy olgan. Muzei va

ko'rgazma maydonchalarini qurilishiga mablag'larni yig'ishga qaratilgan yirik loyihalar ham o'rin olgan.

Fikrimizcha mamlakatimiz turistik hududlarida ham shu kabi innovatsion loyihalarni amalga oshirilishi va kraud-moliyalashtirish vositalaridan foydalangan holda moliyalashtirish hududlar turistik jozibadorligining oshirilishiga xizmat qilgan bo'lar edi. Ammo bu tadbirkorlik subyektlari va innovatsion loyiha mualliflaridan loyihalarni realizatsiya qilinishiga erishish maqsadida o'ziga xos tashabbus hamda qat'iyatlilikni talab qiladi. Chunki kraud-moliyalashtirish platformalari faqat mablag'larni bir joyga yig'ish imkonini bersa, g'oyaning yetarli darajada ishonchli va oqilona targ'ib qilinishi investorlarning e'tiborlarini muvaffaqiyatli qozonish yo'lidagi innovatsion loyiha mualliflarining sa'y-harakatlariga ham bog'liqdir.

O'zbekiston Respublikasida kraudmoliyalashtirishni rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar quyidagilardan iborat:

- professional bo'lmagan ommaviy investorlarning moliyaviy va texnologik savodxonligining yetarli darajada emasligi tufayli yuzaga keladigan risklarni boshqarishdagi qiyinchiliklar;

- bozor rivojlanishining ilk davriga xos bo'lgan kraudinverting platformalarini rivojlantirish uchun biznes modellar va mos ravishda investorlar hamda loyihalar bilan ishlashning mukammal darajada emasligi;

- loyiha mualliflari uchun intellektual mulk bilan bog'liq bo'lgan ma'lumotlarni oshkor bo'lish va boshqalar tomonidan o'g'irlanish va o'zlashtirilish xavfining mavjudligi;

- investitsiya mablag'lariga da'vogarlar tomonidan yoki umuman investorlar uchun firibgarlik xavflarining mavjudligi;

- investitsiyalarni jalb qilishning ommaviy shakli sifatida kraudinvertingning rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan jamoaviy xususiy investitsion madaniyatning yetarli darajada shakllanmaganligi.

O'zbekiston Respublikasida jahon miqyosida kraudmoliyalashtirish bozorini rivojlantirish maqsadida quyidagilarni amalga oshirish lozim:

- kraudmoliyalashtirish sohasi bo'yicha qonunchilik va mos ravishda huquqiy maydonni shakllantirish;

- kraudinverting platformalarini shakllantiruvchi tashkilotlarga alohida maxsus maqom berish;

- Markaziy bank tomonidan, innovatsion loyiha mualliflari va innovatsion loyihalarni moliyalashtiruvchi investorlar bilan hamjihatlik nazorat qilinadigan, yangi maxsus turdagi kraud hisob-kitob raqamlarini biznes muomalasiga kiritish;

- professional bo'lmagan investorlar uchun risklarni minimallashtirish mexanizmlarini shakllantirish;

- aholining elektron moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish bo'yicha moliyaviy va texnologik savodxonligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqish;

- har xil turdagi xususiy investorlarni kraudmoliyalashtirish bozorlariga kirishlarini soliq imtiyozlari va boshqa vositalar orqali rag'batlantirib borish;

- aholi keng qatlamlari orasida, ushbu investitsiyalarning samaradorligini platforma orqali targ'ib qilish orqali kraudinvertingning ijobiy imijini shakllantirish;

- aholining moliya bozorlari tomonidan taklif qilinayotgan moliyalashtirish imkoniyatlari to'g'risida xabardorlik darajasini oshirish maqsadida aholining moliyaviy savodxonligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqish va yo'lga qo'yish.

O'zbekiston Respublikasi va uning mintaqalarida tashkil etilayotgan ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish klasterlari, erkin iqtisodiy hududlar va boshqalardagi innovatsion va start-up loyihalarni moliyalashtirishda kraudmoliyalashtirishdan investitsion resurslarni jalb qilishning qo'shimcha vositasi sifatida faol ravishda foydalanilishi mumkin.

Xulosa va takliflar. Kraud-moliyalashtirish – bu amaldagi mavjud moliya bozoriga integratsiyalashayotgan, investitsiyalarni jalb qilishning qo'shimcha vositasi hisoblanadi. Kraud-moliyalashtirish kichik va o'rta hajmdagi innovatsion korxonalar rivojlantirish uchun boshlang'ich nuqtalardan biri sifatida qaralishi mumkin. Kraud-loyihaning yo'lga qo'yilishi innovatsion loyiha uchun boshlang'ich kapitalni yig'ishga va investorlarning keng ommasi e'tiborini jalb qilishga imkon beradi. Innovatsion shakldagi tadbirkorlikni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlanishini maksimal darajaga yetkazish uchun loyihalar rivojlanishining turli bosqichlarida (kraudfanding yordamida bozor va auditoriyani sinovdan o'tkazish, kraudfandingdan muvaffaqiyatli o'tgan loyihalarni kraudinventing platformasiga joylashtirish) investitsiyalarni jalb qilishning turli modellarini kombinatsiyalashtirish lozim.

Har tomonlama qulay kraudplatformaning yaratilishi ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish va innovatsion loyihalarni tijoratlashtirish maqsadida jismoniy va yuridik shaxslarning investitsion resurslarini jalb qilish imkonini beradi. Milliy kraudinventing platformalarining shakllantirilishi loyihalar tanlovini tez va sifatli amalga oshirish, yetarli darajadagi mablag'larni yig'ilishini nazorat qilish va shaffofligini ta'minlash, investorlar bilan faol ravishda aloqalar olib borish imkoniyatini yuzaga keltiradi. Shu bilan birgalikda investorlarning ilm-fanga qiziqishlarini oshirgan holda ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalar tayyorlanishining rivojlanishiga imkon yaratadi.

Литература/Адабиётлар/ References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 06.07.2022 yil, № PF-165 - son Farmoni. <https://lex.uz/docs/6102462>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 03.07.2018 yil, №PQ-3832-son Qarori. <https://lex.uz/ru/docs/3806053>.
3. V. Kuppuswamy, C. Barnett, B.L. Bayus, K.L. Wilson. Social Cues as Digital Nudges in Information Systems Usage Contexts. <https://tuprints.ulb.tu-darmstadt.de/8848/1/Dissertation%20Martin%20Adam%20final.pdf>
4. М.В.Зелинская, А.А.Смирнова, Л.Э.Иванов. Краудфандинг как иннова-ционный способ финансирования инвестиций: //C:/Users/user/ Downloads/ kraudfanding-kak-innovatsionnyy-sposob-finansirovaniya-investitsiy.pdf.
5. А.И.Бородаенко. Краудфандинг как перспективный способ финанси-рования инновационных проектов. <file:///C:/Users/user/ Downloads/ kraudfanding-kak-perspektivnyy-sposob-finansirovaniya-innovatsionnyh-proektov.pdf>.
6. Чугреев В.Л. Краудфандинг – социальная технология коллективного финансирования: зарубежный опыт использования // Экономические и соци-альные перемены: факт, тенденции, прогноз. – 2017. – №4 (28). – С.190-196.

7. Евдокимова С.С., Кобышев М.С. Современные модели финансирования стартапов // Финансы и кредит – 2017. – №6 (726). – С. 341-352.
8. Turizmda raqamli innovatsion texnologiyalarni joriy qilish yo'nalishlari. https://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/25_Norchayev.pdf.
9. O'zbekistonda raqamli turizmni rivojlantirish imkoniyatlari. https://uniwork.buxdu.uz/resurs/13778_1_A6616595DE52DD9F89CA3067234EF8B7E0B55803.pdf
10. Kichik biznes va tadbirkorlikda kraudfanding imkoniyatlari. <https://ares.uz/storage/app/media/2021/Vol%20%20Special%20Issue%204/23-32.pdf>
11. Обзор рынка [Электронный ресурс]/Canada Media Fund. – Режим доступа: http://crowdfunding.cmf-fmc.ca/facts_and_stats/market-overview. – Дата доступа: 30.03.2017.
12. <https://myslide.ru/presentation/kraudinventing>
13. Crowdsourcing.ru. Портал крауд-сервисов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://crowdsourcing.ru>. – Дата доступа: 29.10.2017.
14. А.А. Грахов, Е.А. Грахова, Ю.А. Казакова, Ж.О. Селенчук. Краудинвестинг как выгодная замена кредитованию в стартапах. https://earchive.tpu.ru/bitstream/11683/31492/1/conference_tpu-2016-C24_V2_p359-365.pdf
15. Олланазаров Б.Д., Файзуллаев Н.Б., Каландаров Ф.С. Инвестиционный краудфандинг как форма финансирования проектов государственно-частного партнерства. Хоразм Ма`mun Akademiyasi jurnali. 2023-5/2-son.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/1 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).